

trent het ontstaan der dingen, hebben wij ons thans den weg gebaand tot de eerbiedige bespreking van 's Heeren ordoantien in het bestaande en wel allereerst in de Natuur.

„Wat doet gij, dat gij mijn hart week maakt.“

Maar Paulus antwoordde: „Wat doet gij, dat gij weent, en mijn hart week maakt? Want ik ben bereid, niet alleen gebonden te worden, maar ook te sterven te Jeruzalem voor den naam van den Heere Jezus.“ Hand, 21:13.

Het gevoel is een heerlijke macht, maar een macht die gevaarlijk kan worden.

De Christenen te Caesarea vroelden voor Paulus; voelden vooruit wat hem te wachten stond; voelden hierin met alsot ze dat lijden toen reeds zelve ondergingen; en dat gevoel greep hen derwaarts aan, dat ze hun tranen niet bedwingen konden, en hem smeekten om toch van de reis naar Jeruzalem af te zien.

Dit nu had zeer stellig zijn goeden en voor den apostel zijn zotten kant.

Het ware pijnlijk voor hem geweest, indien de broeders van Caesarea, wetende wat den apostel te Jeruzalem te wachten stond, koud en onverschillig over zijn opgaan naar Jeruzalem gesproken hadden.

Ten deele heeft de uiting van dat medegevoel den apostel zeer zeker verkwikt. Het ontbreken ervan zou een gemis geweest zijn. En in de roerende taal, waarmee Paulus antwoordde, merkt ge in wat trilling die uiting van liefde zijn eigen gevoel bracht.

En toch, Paulus voelde even bestid, dat zoo hartstochtelijke uiting van dat medegevoel hem kwaad doet. Hij antwoordt, hoe het zijn zedelijke weerkracht aan het wankelen brengt, en hoe hij al den heldenmoed des geloofs in zich verzamelen moet, om zich niet van het opgaan naar Jeruzalem te laten afbrengen.

Zelf Jood, kende hij de Joden, en wist met wat bittere wreedheid ze niets sparend kunnen optreden, als fanatisme hen tot vervolging aandrijft.

Wat was aan het groene hout niet geschied; en bij zijn Heere en Heiland vergeleken, voelde hij zich zoo ten volle als het dorre hout, hij, de „ergste der zondaren.“

Ja, wist hij uit eigen verleden niet, waartoe het Joodsche hart, als het in fanatisme ontvlamt, in staat is? Had hij Stephanus niet onder de broeken steen zien verpletteren, en had hij er zelf niet met wellust als getuige bijgestaan?

En nu zou diezelfde fanatieke haat der Joden zich niet meer tegen Stephanus, maar tegen hem zelve keeren, tegen hem te eger, omdat hij, die eerst met hem mededeel, nu renegaat was.

Tegen het schavot op te zien, is nog niet zoo bang, als het vooruit te voelen, hoe de wilde, bloedstompe nergte zich op u werpt, om haar woede aan u te koelen.

En toch, Paulus zou gaan. Hij deinst niet terug. De strijd was inwendig volstreken. De geloofsheid in hem had getrimmeerd, en Caesarea was het laatste station eer hij Jeruzalem naderde.

En nu wordt in dat Caesarea, nog wel door de broeders die hij lief had, die lange strijd plotseling voor hem vernieuwd. De liefde der broeders wekt de vreeze, die onderdrukt was, weer in hem op.

„Ga niet, Paulus, ga niet. De woede der Joden zal zoo dierlijk zijn. Ze zullen u wreedelijk martelen, tot ze u den doolsteek geven. En wat zal er dan van Christus kerk worden, als gij, de krachtigste der apostelen, er niet meer zijt?“

Daarheen nu vermaant Paulus zich.

Hij triomfeert ten tweede male, maar nu in worsteling met de broeders. En nu zich vermaant te hebben, bestraft hij de broeders, in roerende taal, maar toch scherpe: „Wat doet gij, dat gij weent, en mijn hart week maakt? Ik ben bereid niet alleen gebonden te worden, maar ook te sterven te Jeruzalem voor den Naam van Jezus.“

Ge staat hier alsoo voor een werking van het gevoel bij de Caesareanen, insgelijks voor een werking van het gevoel in Paulus, en ten slotte voor een uiting van heroieke geloofsheid, die de werking van het gevoel binnen juiste grenzen terugwijkt.

Het gevoel in ons is de bekwamheid ons door God verleend, om in rechtstreeksche en onmiddellijke aanraking met een zich uitend of door ons gezocht leven te geraken, zonder dat ons denken of een hooger beginsel nog tusschen beide trad.

Op het gevoel werkt de rechtstreeksche aandoening die we ontvangen, de indruk die op ons geëffend wordt. Gevoel voor het schoone is de onmiddellijke aandoening kennen, die hetgeen schoon is, op ons uitloft. Als in een kring van groote menschen een lieflijk kind binnenhuppelt, zal de één dat wicht onverschillig aanzien, de ander zal onmiddellijkelijk door dat kind zich aangetrokken gevoelen. Dat komt, omdat die eerste voor een kind niets, die ander voor een kind sterk voelt.

Evenzo is het met de natuur om ons heen, met het starrenheer boven ons, met het geroimpd zeevlak aan het strand voor ons uit. De één voelt er voor, en dan onmiddellijkelijk; de ander vindt het ja wel „mooi“, maar het gevoel er voor prikkelt hem niet tot bewondering.

En diezelfde tegenstelling nu gaat heel het leven door, ook bij zedelijke en godvruchtige gewaarwordingen. Wie sterk en fijn gevoelt, ondergaat dag aan dag ergernis; wie dat sterkwerkende gevoel mist, laat de ergernisse langs zich heenglijden, en leeft onaandoenlijk voort.

Van den levenden God ondergaat de één zoo sterke aandoeningen, dat hij den Eeuwige als ontwaart aan zijn rechterhand en voor zich uit hoort gaan als de Herder op zijn pad, terwijl de ander, o, zoo scherpzinnig over de deugden Gods weet te redeneren, maar de gemeenschap der mystiek met zijn God derft.

Bij ander vreugd en leed is het niet anders. Wie aandoenlijk van aard is, voelt ander smart als door onmiddellijke aanraking, terwijl de onaandoenlijke ook wel ander leed jammer vindt, maar er zelf koud bij blijft.

Bij vreugd, die anderen jubelen doet, degeijliks. En ditzelfde nu gaat helaas ook door bij zinnelijke aandoeningen. De één ziet aan wat voor oogen is, en wordt in zijn gevoel onmiddellijkelijk door de wereld en haar begeerlijken aan-

gedaan, en meesleept; terwijl de ander voor al het zinnelijke genotbrengende onaandoenlijk, geniet in zijn trots en hovaardij.

Het gevoel is alsoo iets heerlijks. Het geeft ons contact met de dingen zelf. Het doet ons meeleven in ander leven. Het is een bron zelfs van diep mystieke heilige gewaarwordingen uit de ongezene wereld.

Het gevoel is daarom in zoo hooge mate instrument en voertuig der liefde, omdat het een gemeenschapsleven mogelijk maakt, dat rechtstreeksche indrukken opvangt van de werkelijkheid.

Het gevoel is dood voor afgetrokkenheden, het leeft uit de realiteit.

Maar tegen die veelkleurige lichtzijde staat een donkere schaduwzijde over.

Het gevoel, juist omdat het de onmiddellijke indrukken ondergaat en er door beheerscht wordt, rekent enkel met het oogenblik, niet met het verleden uit de heugenis, en niet met de toekomst of met de gevolgen door het profetisch nadenken.

Die lieden van Caesarea hadden met den apostel te doen. Ze zagen hem als reeds gemarteld voor oogen. Ze wilden dat lijden van Paulus afwenden. Paulus moest niet naar Jeruzalem gaan. Zoo sprak hun gevoel. Zoo was de uiting hunner liefde. Maar ze dachten noch aan de roeping van den apostel, noch aan den hoogen eisch van den heldenmoed des geloofs. Bij hun gevoelsuiting kreeg geen enkel hooger beginsel recht van meespreken. Ze voelden pijn om en voor Paulus. Dat medegevoel wilde het leed stuiten. En verder dachten ze niet.

Juist zoals de zinnelijke zondaar enkel den lust van het oogenblik voelt, en zich daaraan overgeeft, zonder te vragen naar hooger ordinantie, noch te vragen naar wat het kwaad, eens begaan, hem brouwen zal.

Het kwaad, ons telkens door het gevoel bekokkend, ligt hierin, dat we bij de werking van het gevoel lijdelijk zijn, en dat ongekeerd onze eere en roeping als mensch juist is, om met onzen geest de indrukken en gewaarwordingen van ons gevoel te ontvangen, ja, maar ook ze te leiden en te beheerschen.

Zoo was het bij Paulus. Paulus was in het minst geen droogstoppel noch dor redeneerder. In Paulus werkte een fijn, rijk besmaard gevoel. Zijn gewaarwordingen en indrukken waren diep en machtig. Hij voelde hoe het weeten der lieden om hem heen, zijn hart week maakte. Tot zoover was ook Paulus lijdelijk. Hij onderging dat alles. Maar daarbij bleef het niet. Met zijn geest greep hij dat gevoel aan; beoordeelde zijn werking; en beheerschte het door zijn zoo hoogstaand geloof.

In hierin nu ligt de sleutel tot het mysterie, dat hier werken moet. Niet het gevoel afstoppen. Een rijk, fijn gevoel is een schat dien we van God ontvangen, en een onbedorven werkend gevoel is een cithar en cymbaal die ons op alle paden des levens ons leven verrijkt. De onaandoenlijke lieden onder ons missen iets, en zijn waarlijk niet te bejden, ook al zien ze soms laetdunkend op de gevoelsuiting van anderen neer.

Maar hoe hoog het gevoel ook sta, het moet dienend instrument blijven, en dat instrument moet door den geest in ons beheerscht blijven. Laat het vol en krachtig werken, maar blijf er zelf nooit lijdelijk onder. Het moet u dienen, om u het onmiddellijke contact met het leven om u heen en met het leven daarboven te geven. Zonder dat contact spint ge webben van afgetrokkenheden en vangt er vliegjes in, maar ge raakt den bodem van het reële leven niet.

Edoch, al wat uit dat gevoel u aankomt, u in drukken, u waandoeningen, u gewaarwordingen, ze moeten beheerscht en gebruikt worden door uw geest in u. Die geest in u moet ze toetsen aan hooger beginsel, moet ze in verband brengen met uw verleden en uw toekomst, en niet dronken u drinken aan den gevoelsbeker, maar in helder bezinzing de opwekkingen van het gevoel te leiden, als menschen, als kind van God, u hooge en heilige roeping.

Die van Caesarea lieten zich door het gevoel lijdelijk meeslepen.

De apostel van Christus beheerschte het en overwon.

Amsterdam, 4 Juli 1902.

Voor de Vrouwenkampon in Zuid-Afrika.

Verantwoord in ons nummer van 29 Juni: f 7407.971/4; verder: van den heer W. J. Caspers, van de leerlingen der Chr. School te Heineoord f 0.30. Totaal f 7407.371/3.

Twee en twintigste JAARLUKSCHE SAMENKOMST VAN DE Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, op 25 en 26 JUNI, te UTRECHT.

De ruime zaal van het Utrechtsche *Tivoli*, met den aangrenzenden schoonen tuin, lokken als vanzelf tot het houden van vergaderingen uit. Donderdagmorgen reeds voor 9 uur kwamen de broeders en zusters er binnen. Uit Friesland en Zeeland en al de tusschenliggende provincien; zij allen kwamen ter

JAARVERGADERING.

De Voorzitter, Prof. Dr. J. Wolter, neemt het voorzittersgestoelte in en langzamerhand komen de Directeuren, de Curatoren, de Hoogleraren, met hun dames het podium bezetten. Als Dr. A. Kuyper binnenkomt wordt hij met warm applaus begroet.

Wel wat later dan officieel bepaald was kon de vergadering worden geopend. Prof. Wolter verzocht den aanwezigen te zingen Ps. 86: 6; de heer P. Blad had welwillend een orgel uit zijn magazijn beschikbaar gesteld, en zoo klonk verkwikkend het krachtig Psalmegezing door de zaal.

De Voorzitter las daarna Joh. 17 en ging toen voor in den gebede.

Daarna nam de Voorzitter het woord. Allereerst wijzende op den toestand der Vereeniging herinnerde spr. dat Directeuren, Curatoren en Hoogleraren gespaard bleven; een tweetal Studenten, beide van de Literarische faculteit, werden echter weggenomen, de heeren Milo en Wessels; zij gaven zoo goede hope,

doch de Heere nam hen van ons. Thans, nu we voor de 25e maal vergaderen, — de eerste vergadering had plaats op 5 December 1878 — kunnen we danken: „De Heere heeft groote dingen bij ons gedaan, dies zijn wij verblijd.“ Als we over drie jaar ons zilveren feest zullen mogen vieren, kunnen we meer uitvoerig de lotgevallen onzer Vereeniging bespreken; thans herinnert Spr slechts aan het groote feit, dat de stichter bij uitnemendheid onzer Vereeniging als Minister der Kroon in ons midden mag zijn, en bikt hij ZExc. toe, dat hij ook in dit hooge ambt voor het universitair onderwijs op den grondslag van Gods Woord ten zege moge zijn, opdat wie op het terrein der wetenschap zijn God wil kennen en dienen op gemeenlijk wijze daarin belemmerd worde. Moge het den Minister gegeven worde het geheele onderwijs Hooger, Middelbaar en Lager, organisch te regelen naar de beginselen, zoo schoon vaak door hem ontvond; dat de beginselen van Gods gemeene genade in zulk een hooggewichtig deel van ons nationale leven tot heerschappij mogen komen, tot heil van ons volk en tot eere Gods (toeluchting).

De Heilige Schrift doet zien dat met het lied des lofs de klaagttoon niet de diepte, de bede om hulp gepaard gaat, en ook in onze Vereeniging willen we danken voor het goede dat we ontvingen, doch mede acht geven op wat ons ontbreekt. En dat is niet weinig. Hoe veel sterker zouden we staan, zoo alle Gerefor meer le belijders één waren in de erkenning van hetgeen uit hun belijdenis volgt ten opzichte van de wetenschap en hare beoefening. Naar eenheid dient gegaagd, gedachtig aan Jezus naam: „Heilige Vader, bewaar ze in uwen naam, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij één zijn gelijk als wij, opdat zij allen één zijn, gelijkertijds Gij, Vader, in mij en ik in U; dat ook zij in ons één zijn.“ Zijn deze woorden voor ons meer dan klanken; verstaan wij wat dit één zijn beteekent?

Wat is absoluut één? In de zinnelijke dingen is zoo iets niet aan te wijzen; de stofelijke wereld toont u het vele aan alle zijden, maar het één niet. Dat vinden we ook niet in ons zelve, noch stofelijk noch geestelijk. Het absoluut één bestaat alleen in onze gedachte, doch niet als een vinding van onzen geest, maar als een noodzakelijke gedachte, door God in onzen geest gegeven. Zonder eenheid is er voor ons denken geen veelheid maar ook zonder veelheid geen eenheid. Het één zijn, de eenheid der dingen en van onszelf, bestaat daarin, dat het vele door één gedachte, één idee verbonden is; één wezen uitmaakt; in het wezen eener zaak ligt haar eenheid. Uit een groot gebouw, met al zijn onderdelen, spreekt u de eenheid toe, als het den bouwmeester gelukt is alles uit één gedachte te doen opkomen en alles zoo te plaatsen en met elkander in verband te brengen, dat het op zijne plaats en op zijne wijze medewerkt om die één gedachte te doen uitkomen. Die eenheid van gedachte, van idee is het, waardoor een atoom en waar door het heel één is, en alles wat daar tus schen ligt, wat wij één noemen, in deze wereld der zienlijke dingen.

Dat is de eenheid in ons eigen wezen: we weten dat alle onze gewaarwordingen en voor stellingen de onze zijn; ons eigen wezen de band is waardoor ze saamhangen; we zijn ons bewust dat ons ik van het verleden, ons ik van het heden en ons ik van de toekomst als voor stellingen van ons bewustzijn, hunne eenheid hebben in het éénzijn van ons subjectieve wezen.

Maar al wat één is in de stofelijke en in de geestelijke wereld, dankt die eenheid aan het één Goddelijke Wezen, uit Wien, door Wien en tot Wien alle dingen zijn. In dat Goddelijk Wezen is tegelijk de eenheid en de veelheid; drie personen in één wezen.

Christus had: „opdat zij allen één zijn“; de eenheid bestaat dus van nature niet. De zonde, de oorzaak van alle tweespalt, heeft uiteengekerkt wat God in zijn Schepping als één gedacht en gewrocht heeft.

Zeker, we zijn individuen, die een eigen bestaan van God ontvangen, een eigen redelijke ziel. Maar naast de individualiteit der enkelen staat de eenheid van het geslacht en daarnaast de eenheden van stam en volk, van kerk en maatschappij. Allen zijn op samenwerking aangelegd en tot gemeenschappelijk handelen geroepen.

In de praktijk des levens wordt aan ons de eisch gesteld de eenheid die uit God is te openbaren. Dat wil niet zeggen dat we onze individualiteit hebben op te geven, maar wel dat wij de werkingen der zonde, die zich in datpersoonlijke openbaren, bestrijden en uitroeien.

„Opdat zij allen één zijn, gelijk als wij.“ Hoe is Christus één met den Vader? In *geest*, in *wezen* en in *werk*. Zoo ook de geloovigen, die in Christus ingepant en alzoo met Hem één zijn; met God verzoend en daardoor is de eenheid hersteld, die de grondgedachte van Gods Schepping was.

Christus' bede moet die der zijnen wezen, dan zal de begeerte naar eenheid onder hen sterker ontaken. Doch al is die begeerte er ook, dan ontbreekt nog vaak het rechte inzicht, hebben we te worstelen met de zwakheid van het vleesch. Wie de waarheid boven al wenschen, moeten wel bedenken bescheiden en voorzichtig te zijn in hun oordeel; altijd bestaat de mogelijkheid dat wij in onze defecten dwalen; en ook als we overtuigd zijn niet te dwalen, dan past ons toch *zachtaardigheid* bij onze poging om anderen te overtuigen.

Doch het meest staat aan het komen tot eenheid de zwakheid des vleesches in den weg. De vraag: „wie de meeste zal zijn“ leeft dikwerf in ons hart; en Christus' antwoord, dat wie de minste wil zijn de meeste zal wezen wordt zoo weinig begrepen; de mindere te zijn gaat er zoo moeilijk in.

Doch wij hebben geen eenheid te maken; de eenheid van allen, die in Christus zijn ingepant, is er. Ook de waarheid hebben we niet te maken, de Geest zal ons in al de waarheid leiden. Bedroeven we den Geest dan niet, door aan de vleeschelijke begeerlijkenheden de heerschappij te gunnen; houden we het oog gericht op de verborgen eenheid in Christus; zie een ieder niet alleen op hetgene van hem, maar ook op hetgene van anderen is, dan zal de eenheid zich ook naar buiten openbaren want het gebed van onzen Middelaar wordt *altijd* verhoord.

Die eenheid worde ook in deze Jaarvergadering aanschouwd; zij zal dan ook werken onder onze broeders, die niet met ons samen zijn. De tijden zijn ernstig. God gaf veel, waarnaar zij die ons voorgingen als met opgestoken hoofde hebben verlangd; laat ons zijne weldaden niet verzondigen door onderlinge verdeeldheid, die ons schuldig maken zoo voor God. Laat ons eendrachtig arbeiden dan zal onze Vereeniging met onze School de wetenschap die uit God is worden opgebouwd, en wij zullen den eeuwigen gezegenden Naam van onzen Heiland en Middelaar verheerlijken en onzen naasten tot zegen zijn; want Christus heeft gebeden: „dat zij

allen één zijn, opdat de wereld geloove dat Gij mij gezonden hebt.“

Deze rede, waarvan wij slechts een kort uittreksel geven, werd met belangstelling aangehoord en levendig toegejuicht.

Thans vangen de huishoudelijke werkzaamheden aan.

De presentielijst wordt voorgelezen; de geloofsbrieven van afgevaardigden van corporatien worden onderzocht; de notulen der vorige jaarvergadering vastgesteld, en het jaarverslag over 1901 wordt met dankzegging voor ken nigeving aangenomen.

Het rapport der Commissie tot onderzoek van de rekening over 1901, door den heer Dane uitgebracht, strekt tot goedkeuring; dienover eenkomstig wordt besloten.

Daarna komen de Bestuursverkiezingen aan de orde.

Onderwijl brengt de Voorzitter in behandeling het rapport van de commissie voor Statuten wijziging.

In de jaarvergadering op 4 Juli 1901 te Arnhem gehouden, werd namelijk verklaard, „dat zij voor de Vrije Universiteit een nauwer verband, dan het thans bestaande, met de Gereformeerde Kerken in Nederland wensche lijk acht.“ Een Commissie werd toen benoemd om voor zulk een verband de noodige concept voorstellen te formuleren, en deze Commissie zou ook nagaan, of in de bestaande statuten en reglementen misschien ook wijzigingen van anderen aard waren aan te brengen. Deze Commissie bestond uit de heeren Prof. Dr. F. L. Rutgers, Dr. B. van Schelven en S. J. Seefat.

Inmiddels gingen er in het afgelopen jaar stemmen op, om opnieuw te beproeven de Theologische School en de Vrije Universiteit te vereenigen; pogingen werden aangewend, we derzijdse besprekingen hadden plaats, en daaruit werd het bekende Concept-contract geboren.

Met deze veranderde omstandigheden hield de Commissie rekening, en zij legde aan de jaarvergadering een aantal voorstellen voor tot wijziging der Statuten, Reglementen Instructien en verdere regelingen, en betreffende het be kende Concept-contract met de Gereformeerde Kerken.

Het eerste voorstel dezer Commissie luidde: „De algemeene vergadering besluit, in hare bestaande regelingen, gelijk zij hieronder zijn afge drukt, de daarbij geformuleerde wijzigingen aan te brengen in art. 3, 5, 6, 7, 9, 14 en 15 der Statuten, art. 4, 9, 11, 12, 14 en 15 van het Huishoudelijk Reglement, en art. 3, 6, 9, 10, 12, 17, 19 en 20 van de Instructie voor het be stuur; met opdracht aan het bestuur, om zoo spoedig mogelijk op de aldus gewijzigde Statuten de Koninklijke goedkeuring te vragen; en met be paling, dat, wanneer die goedkeuring verkregen is, alle de thans door haar aangenomen wijzigingen zullen in werking treden op den 1 Januari 1903, en dat voortaf, in dit najaar, een buitengewone vergadering zal gehouden worden ter benoeming van de door die wijzigingen ingestelde commissie van toezicht op het geldelijk beheer, en ter be handeling van andere zaken, die aldaar nog rege ling zouden noodig hebben.“

De algemeene beschouwingen over de Statuten wijziging werden nu geopend. Het eerst verkreeg het woord Prof. Dr. F. L. Rutgers, voorz., en rapp. der Comm., die nog eens herinnerde, hoe de Commissie door den loop der omstandigheden, genoodzaakt was van het haar gegeven mandaat af te wijken. Zij was buiten haar boekje gegaan en had zich de vraag gesteld: Welke opdracht zou de algemeene vergadering ons gegeven hebben, indien zij niet de veranderde omstandigheden bekend kon zijn geweest. En naar het antwoord, dat de Commissie op die vraag meende te moe ten geven, had zij gehandeld, in de verwachting daarmee de Vereeniging en de algemeene ver gadering dienst te doen. Spreker hoopt dat die afwijking van de gegeven opdracht door de ver gadering niet zal worden uitgekeerd.

De Voorzitter vraagt of iemand over dit punt het woord verlangt.

Daar niemand zich aanmeldt, meent de Voor zitter te mogen constateeren, dat de vergadering der Commissie dankbaar is voor haar arbeid.

Prof. Rutgers, opnieuw het woord erlangende, toont nu aan wat de aard van de voorgestelde wijzigingen is. Daaronder zijn er, die zeker be duiden beperking van de macht des Bestuurs. Die beperkingen zijn niet voorgesteld uit een soort wantrouwen in wien ook der bestuursde leden; integendeel, juist wil het Bestuur het volle vertrouwen bezit en verdient, is het gemakke lijk, thans zulk een beperking voor te stellen; ware het omgekeerd, dan zouden deze voorstel len om minder aangenaam persoonlijk karakter ontvangen, en dat moet niet. De bedoeling is ook niet, alle macht uitsluitend te leggen in handen der Algemeene Vergadering, welke laatste trouwens toch beperkt is door een drietal groote beginselen; en wel: 1. door het doel der Ver eeniging, aangewezen in het onveranderlijke art. 1; ten 2de door beginsel en grondslag van haar arbeid, aangewezen in het onveranderlijke art. 2; en 3. door de ordinantie Gods op het gebied der wetenschap.

Thans ontvangt Dr. C. C. Schot uit Harden berg het woord, die vraagt of de in sommige artikelen voorkomende uitdrukking: „personen, die door een universiteit gegradueerd zijn“, ook dezulken insluit, wier graden door andere Universiteiten verleend zijn. Zoo ja, dan heeft spreker geen bezwaar. Alleen is hij van oordeel, dat art. 2 der Statuten niet alleen de conscientie der personen bindt; hij meent, dat de uitspraak van de Algemeene Ver gadering bindende is.

Prof. Rutgers antwoordt, dat de door Dr. Schot bedoelde uitdrukking algemeen is, en dus alle Universiteiten insluit. Wat de interpretatie van een onveranderlijk artikel door de Alge meene Vergadering betreft, zij kan niet bindende zijn voor volgende algemeene vergaderingen, en men kan er persoonlijk zeer zeker bezwaar tegen hebben. Gaat daar precies mede als met een uitspraak van den Hoogen Raad, die slechts geldt en bindende is voor het bepaalde geval waarop zij betrekking heeft, terwijl voorts in het algemeen de wet zelfe blijft gelden.

De algemeene beraadslaging wordt nu gesloten. In behandeling komt nu art. 3 der Statuten: „De Vereeniging trekt hare inkomsten uit schenkingen, erfstellingen, legaten, contributien van leden en begunstigers, en andere middelen. Zij mag die echter niet aannemen, wanneer daaraan voorwaarden verbonden zijn, die haar of hare scholen van een buiten haar staand gezag in enig opzicht afhankelijk zouden ma ken, of die om andere redenen, naar het oor deel des bestuurs, aan te groote bezwaren on derhevig zijn.“

Wordt voorgesteld daaraan toe te voegen: „Zij kan haar bestuur machtigen, om, onder goedkeuring van curatoren en hoogleraren, een overeenkomst aan te gaan met de Gereformeerde Kerken in Nederland, volgens welke die Kerken met betrekking tot de theologische faculteit een bepaald zeggenschap uitoefenen, met daarin worde

opgenomen, dat de overeenkomst na verloop van een bepaald termijn wederzijds opzegbaar is. Wanneer zulke overeenkomst bestaat, is de Vereeniging, met haar bestuur en met allen die aan haar verbonden zijn, gehouden, de bepalingen van die overeenkomst zoo na te leven, dat de eigen regelingen daarvan ondergeschikt worden gemaakt.“

Dr. J. C. Sikkel wenscht te weten, waarom de goedkeuring van Curatoren en Hoogleraren nog noodig is, wanneer het Bestuur reeds ge machtigd is. Of is de bedoeling dat deze heeren den inhoud van zulk een overeenkomst moeten kennen? Zoo ja, dan rijst de vraag: moet de Vereeniging zeive niet van den inhoud op de hoogte zijn? Vervolgens acht spreker de woorden van: „wanneer“ tot en met „gemaakt“, het slot van de toevoeging dus, geheel overbodig; hij zou die woorden willen laten vervallen.

Dr. A. Kuyper vestigt er de aandacht op, dat de wijziging, die wordt voorgesteld, slaat op een toekomst, die nog niet gekomen is. Is dat nu niet wat al te voorbarig? Verondersteld dat deze wijziging wordt aangenomen, en de toekomst, waarbij zij gedacht is, is anders dan men zich thans voorstelt? Spreker zou dan ook in het eerstgenoemde voorstel — dat het ge heel complex van wijzigingen omvat — willen zeggen, dat de koninklijke goedkeuring moet worden aangevraagd „zoo spoedig dit wensche lijk blijkt“, en zou den datum: 1 Januari 1903, willen doen vervallen.

Voorts heeft spreker tegen de wijzigingen, dat zij te veel in bijzonderheden afdalet; alles regelen en vaststellen, wat met voorbeelden wordt aangevoerd. Tegen de uitdrukkingen: „Wederzijds“, „Curatoren en Hoogleraren“ heeft hij bezwaar; van „wederzijds“ spreekt men niet in Statuten; Curatoren behoort te zijn: „College van Curatoren“, „Hoogleraren“ dient vervangen door „den Senaat“. Waarom moet voorts in de statuten het zeggenschap van de Gereformeerde Kerken worden vastgelegd; dat bestond reeds; hebben we dan vroeger tegen de statuten gehandeld en geleefd? Met de opmer kingen van Dr. Sikkel is spr. het eens, het slot der toevoeging kan vervallen. Zou dit voorstel, zoals het daar ligt, worden aangenomen en kwam, wat wij verwachten, niet tot stand, dan zou daardoor ook de bestaande overeenkomst zijn vervallen.

Prof. H. H. Kuyper meent, dat de thans voorgestelde redactie den indruk zal maken, alsof men wel een overeenkomst wil met de Gereformeerde Kerken, waarbij aan deze meer zeggenschap worde toegekend over de Theolo gische Faculteit, maar niet zulk een, waarbij de Theologische School met de Theologische Faculteit tot samenwerking of samensmelting komt. De Theologische School wordt hier zelfs niet genoemd. Daar het voorgestelde Concept-contract juist van de gedachte uitgaat, dat de Theologische School met de Theologische Faculteit vereenigd zal worden tot eenen inrichting, die dan tegelijk als Theologische School en als Theologische Faculteit dienst zal doen, moet de mogelijkheid voor zulk een overeenkomst hier worden opengelaten. Wil men wel een meerder zeggenschap van de Kerken over de Theologische Faculteit, maar geen erkenning, dat de Theologische School in de saamgesmol ten inrichting blijft voortbestaan, evengoed als de Theologische Faculteit, dan vreesst hij, dat elke poging om met de Gereformeerde Kerken tot overeenstemming te komen, mislukken zal.

Prof. Rutgers beantwoordt de verschillende opmerkingen. Als de voorgestelde wijziging wordt aangenomen, zal het voortaan de Algemeene Vergadering zijn, die het Bestuur tot het sluiten van een Contract, als hier bedoeld is, machtigt. Maar die Vergadering kan zich alleen over hoofdzaken en beginselen uitspreken; niet over de redactie van de overeenkomst, en daarom wordt voorgesteld, het Bestuur in dezen te bin den aan de goedkeuring van Curatoren en Hoogleraren. Dat moet in de statuten worden gezegd, wil thans het Bestuur in dezen kan han delen zonder iemands machtiging, goedkeuring of voorkennis: door het voorgestelde wordt die bestuursmacht nu veelzins beperkt. De uitdruk king „Curatoren en Hoogleraren“, ter aan duiding van hunne colleges of vergaderingen, is het volgen eener gewone terminologie, in de statuten ook bij herhaling gebezigd. Het slot van de toevoeging kan moeielijk worden gemist; het dient om vergissingen te voorkomen. Men zou bijv. bij een regeling enkele kleine dingen over het hoofd kunnen zien, en dat zou dan tot moeilijkheden aanleiding kunnen geven.

De opmerking dat de voorgestelde redactie te eenzijdig het oog richt op de Theol. Faculteit is niet juist: hier kan van de Theologische School niet gesproken worden. Ook is niet juist, dat de voorgestelde bepaling te speciaal is; zij kan juist voorzien in alle mogelijke gevallen. Het „zoo spoedig mogelijk“ wil spreker niet missen, want het is hier vooral raadzaam, dat deze statutenwijziging spoedig in werking trede.

Dr. Fernhout is dankbaar voor de toelichting, maar acht het artikel toch niet zeer duidelijk. Spr. raadt aan, de redactie in negatieve vorm te gieten, en niet te spreken van „Gerefor meerde kerken“, doch in het algemeen bijv. van een corporatie.

De heer H. Bifveld heeft, ook na de toe lichting, geen vrede met het wijzigingsvoorstel. De machtiging behoort niet in de Statuten, want iedere algemeene vergadering heeft haar vaneel; waarom spr. in overweging geeft het artikel onveranderd te laten.

Prof. Rutgers ontkent dat een negatieve redactie beter zou zijn dan die door de Com missie wordt voorgesteld, en ontraadt daarom de wijziging door Dr. Fernhout aan de hand ge laan. Tegenover den heer Bifveld houdt spr. staande dat het Bestuur, wanneer de machtiging niet in de Statuten staat, het recht heeft om buiten de Algemeene Vergadering om te handelen.

Prof. H. H. Kuyper merkt op, dat als de in dit artikel bedoelde regeling geen sprake mag zijn van de Theologische School, omdat deze buiten de Universiteit staat, men er dan ook niet in spreken moet van de Gereformeerde Kerken, die evenzeer buiten de Vereeniging staan.

Mr. Th. Heemskerk is van oordeel, dat ver werping van de voorgestelde wijziging eigenlijk de behandeling van het Concept-contract on mogelijk maken zal. Wordt het Bestuur door de Statuten niet gemachtigd, dan kan het de overeenkomst niet aangaan. Spreker geeft in overweging om te spreken niet van „Hoogleeraren“, maar van den Senaat; anders zal dit artikel geen rechtsgevolgen kunnen hebben.

Dr. A. Kuyper wil niet adviseren de voor gestelde wijziging aan te nemen, want hij heeft daartegen zeer ernstige bedenking; de toekomst van onze Vereeniging staat hier op het spel, en daarom acht Spr. zich gedrongen te waar schuwen. Ook de formeele bezwaren blijven wegen.

Men kan niet spreken van „Hoogleraren“, maar moet van „Senaat“ spreken. Ook andere uitdrukkingen ontmoeten bij spreker beden king. Doch dit al geldt de hoofdzaak niet. Wij hebben hier een speciale regeling onder handen, voor één geval, en nu is het ons vollagen

ouwend, met de nu Men zegt als de nomen, is Curatoren ligt een toekomst, een hoog Universiteit dit er toe een stemu doorslag in de wis Het ze is een one de bepali genomen, inderdaad men de l

Spreker dat hij afzonderlijk opdat men wegen, die Prof. A. quaestie w druk wegn wijziging d igiten enas geschiedde zijn hiero Directeuren met alle e volle reken loopt heel Algemeene noods word door Dr. hecht spre word, ool opzicht t

De Voor en pauze t bleef de sta

DE

werd te mi Medegede van Alpha Voorzitter herbenoemt

De heer verheugt op ontvangen, maar de krs wil, zal hij de Vereenig

De Voor zijn besluit toe.

Een teleg meldt dat de is de verga

De Voor gadering ee de Koningij voor het be van de verg

Dit voors aangenomen. Thans kon der voorgest program me luiden aldus

I. De al geveeten uit bezwaren te Concept-con Contracten Directeuren te gaan, mits curatoren en

a. dat het Universiteit t dat, wanneer mocht gedaan meene vergade

b. dat de tuctie vereenl het concept v aangeefl, gons voor de nadi meed wensche geschiedt doo van directieure

III. De a Directeuren a zijde der Ker Concept-Conte gen, als blij dom aan het Univers

na verloop van
tijd opgebaar is.
dat, is de Vereen-
allden die aan haar
epalingen van die
tot de eigen rege-
weten, waarom
en Hoogleeraren
Bestuur reeds ge-
g dat deze heeren
eenkomst moeten
vraag; moet de
en inhoud op de
spreker de woor-
e, gemaakt, het
eheel overbodig;
n vervallen.
de aandacht op,
rgestd, slaat op
omen is. Is dat
erondersteld dat
men, en de toe-
is anders dan
ker zou dan ook
— dat het ge-
omvat — willen
oedkeuring moet
dig dit wensche-
1 Januari 1903,

de wijzigingen,
en afsliden; alles
niet voorbeelden
uitdrukkingen: n
Hoogleeraren" r
zichsch" spreekt
n behoort te zijn:
ogeleeraren" dient
Waarom moet
enschap van de
vastgelegd; dat
vroeger tegen de
Met de opmer-
tens, het slot
ou dit voorstel,
aangenomen en
tot stand, dan
te overeenkomst

ik, dat de thans
r zal maken,
niet wil met de
aan deze meer
over de Theolo-
eene, waarbij
de Theologische
samenstelling
wordt hier zelfs
telde Concept-
uitgaat, dat de
ologische Facul-
eene inrichting,
e School en als
zal doen, moet
a overeenkomst
men wel een
Kerken over de
een erkenning,
de saamgesteld
evenged als
vreesd hij, dat
meerdere Kerken
mislukken zal.
te verschillende
wijziging wordt
de Algemeene
r tot het sluiten
eld is, machtigt,
h alleen over
eken; niet over
at, en daarom
a dezen te bin-
Curatoren en
statuten worden
dezen kan han-
goedkeuring
telde wordt die
ikt. De uitdruk-
n, ter aan-
vergaderingen,
mologie, in de
igdel. Het slot
worden gemist;
rkenomen. Men
kleine dingen
at dat zou dan
en geven.
telde redactie
Theol. Facul-
e Theologische
Ook is niet
niet op speciaal
mogelijke ge-
" wil spreker
nal raadzaam,
ig in werking

de toelichting,
teer duidelijk,
atieven vorm
an "Gerefor-
lgemeen bijv.
ik na de toe-
ingsvoorstel,
de Statuten,
ng heeft haar
ing geeft het

en negatieve
oor de Com-
uit daarom de
de hand ge-
id houdt spr.
ht machtigt
ht heeft om
a te handelen,
dat als de in
sprake mag
omdat deze
er dan ook
meerdere Ker-
niging staan,
eel, dat het
ing eigenlijk
contract on-
Bestuur door
kan het de
ter geeft in
n "Hooglee-
ders zal dit
hebben.
en de voor-
ant hij heeft
de toekomst
op het spel,
te waar-
igen wegen,
ogeleeraren".
Ook andere
ker beden-
dijk niet.
ing onder-
us volslagen

onbekend, of de toestand, die straks zal intreden, met de na aangehouden wijzigingen kloppen zal. Men zegt dat het Bestuur gemachtigd is, doch als de nu voorgestelde wijziging wordt aangenomen, is het machteloos, want eerst moeten Curatoren en Hoogleeraren goedkeuren. Hierin ligt een ernstig gevaar: op deze wijze kan de toekomst der Universiteit in handen desnoods van één hoogleeraar worden gelegd. Stel, dat onze Universiteit tot volle ontwikkeling komt, dan zou dit er toe kunnen leiden, dat bijvoorbeeld bij een stemming over een gewichtig vraagstuk de doorslag gegeven werd door één Hoogleeraar in de wiskunde.

Het zeggenschap der Gereformeerde kerken is een onderwerp met een zeer speciaal karakter. Wil men dit in de Statuten regelen, dan moeten de bepalingen ook volledig en zuiver worden genomen. Aanneming van deze wijziging zou inderdaad de vereeniging van alle Gereformeerden kunnen tegenhouden.

Spreker acht de zaak van zoo hoog gewicht, dat hij aannacht om daarvoor desnoods een afzonderlijke algemeene vergadering te beleggen, opdat men rustig de vraagstukken kunne overwegen, die hierbij ter sprake komen.

Prof. Rutgers meent dat het belang van de kwestie wordt overschat, maar wil den indruk wegnemen, als zou de Commissie, die de wijziging heeft voorbereid, niet met den noodigen ernst haar arbeid hebben verricht. Dat geschiedde wel. Vergadering op vergadering zijn hiover geboden met de gezamenlijke Directeuren, Curatoren en Hoogleeraren; en met alle daar ingebrachte bedenkingen is ten volle rekening gehouden. Naar sprekers meening loopt heel de kwestie over het zeggenschap der Algemeene Vergadering. Het artikel kan desnoods worden gereviseerd in den negatieven zin, door Da. Fernhout aangegeven; zoo weinig heeft spreker aan den vorm die voorgesteld wordt, ook al acht hij dien vorm in ieder opzicht te verdedigen.

De Voorzitter stelt voor de discussie te staken en pauze te houden. Alzoo werd besloten en bleef de statutenwijziging onafgehandeld.

DE MIDDAGVERGADERING

werd te ruim 5 uur heropen met Psalmgezang. Medegedeeld werd allerleest dat de heer J. van Alphen tot bestuurslid was herkozen. De Voorzitter vraagt of de heer Van Alphen zijn herbenoeming aanneemt.

De heer Van Alphen zegt dat het hem zeer verheugt opnieuw dit bewijs van vertrouwen te ontvangen. Hij is verre op zijne jaren gekomen, maar de krachten, die God de Heere hen laten wil, zal hij gaarne mede besteden in dienst van de Vereeniging. (Applaus.)

De Voorzitter dankt de heer Van Alphen voor zijn besluit en bidt hem de zegen des Heeren toe.

Een telegram van de heer Von Briel Sasce meldt dat deze door aultisbeziendingen verhuinderd is de vergadering bij te wonen.

De Voorzitter stelt voor, namens de Jaarvergadering een telegram te zenden aan H. M. de Koningin, waarin dank wordt uitgesproken voor het heetel van H. M. en Haar de hulde van de vergadering wordt gebracht.

Dit voorstel wordt met geestdriftig applaus aangenomen.

Thans komt aan de orde de behandeling der voorgestelde revision in zake het concept-programm van de Gereformeerde Kerken. Zij luiden aldus:

I. De algemeene vergadering besluit, als haar gewoeten uit te spreken, dat zij ondanks hare bevoeren toch geen vrijheid vindt, het bekende Concept-contract af te wijzen, en dat H.H. Directeuren te machtigen om het eventueel een te gaan, mits daartoe ook geadviseerd worde door curatoren en hoogleeraren.

II. De algemeene vergadering besluit, als haar gewoeten uit te spreken:

a. dat het op zichzelf wenschelijk is, de Vrije Universiteit te Amsterdam gevestigd te houden, en dat, wanneer een bepaald voorstel tot verplaatsing mocht gedaan worden, het gewoeten van de algemeene vergadering daarop weder gekeerd worde;

b. dat de regeling van de kosten eener eventuele vereeniging van School en Faculteit, gelijk het conceptvoorstel die in eenige hoofdtrekken aangeeft, geen overwegend bezwaar heeft, en dat voor de nadere bepaling van die regeling, en voor hare uitvoering in bijzonderheden, het meest wenschelijk is, dat de vaststelling daarvan geschiede door een gecombineerd samenkomst van directeuren, curatoren en hoogleeraren.

III. De algemeene vergadering besluit, H.H. Directeuren ook te machtigen, om, zoo dit van de zijde der Kerken raadzaam geacht wordt, in het Concept-Contract zulke wijzigingen aan te brengen, als bijdragen in geen enkel opzicht te kort doen aan het door het concept van de Vrije Universiteit gereviseerde zeggenschap; mits tot zulke wijzigingen ook geadviseerd worde door curatoren en hoogleeraren.

De algemeene beraadslagingen worden geopend. De heer G. H. A. Grothede kan het niet met het door de commissie gegeven advies eens zijn. De door haar gewenschte eenheid van opleiding schijnt dezen spreker geen begeerlijke zaak; hij heeft dan ook bezwaren van verschillende aard tegen het concept-contract. Eenheid van opleiding duikt hem niet noodig. Onze vaders hadden vier, vijf Universiteiten, waarom zouden wij te veel hebben aan twee inrichtingen, die beide financieel best kunnen bestaan. De eenheid zal financieel schade brengen; dat acht spr. niet voor ontkenning vatbaar.

Doch er is nog meer. Kampen vertegenwoordigt, naar sprekers overtuiging, een ander beginsel dan Amsterdam. Is Macco niet reeds in den ban gedaan? Blijkt het beginselverschil niet uit allerlei, dat openbaar wordt? Kampen heeft men wel eens een "vakschool" genoemd, bestaat nu het gevaar niet, dat de Theologische faculteit onzer Universiteit eveneens een vakschool zal worden? Spreker acht de vereeniging in geen enkel opzicht gewenscht; zij zal schade brengen aan de wetenschap en invloeden brengen binnen den kring onzer Universiteit, die naar spreker meent, nu althans door de Hoogleeraren niet voldoende kunnen worden geneutraliseerd.

Dr. H. Franken stelt de vraag, of het Concept-contract voor een bepaald tijd geldt. Indien de kerken het mochten verworpen, blijft het in dit concept neergelegde dan basis van onderhandelingen ook in de toekomst? Indien dit het geval zou zijn, dan zou spr. bezwaar hebben; want dan zou de overeenkomst van 1893 komen te vervallen. En het beginsel van die overeenkomst is, dat de kerken een eigen inrichting hebben, en dat wij die inrichting aanvaarden. De soevereiniteit in eigen kring acht spr. door het Concept bedreigd.

De heer H. Bijleveld is van oordeel, dat aanneming van het voorstel der Commissie neerkomt op het opdoeken van onze Theologische Faculteit; en op het oprichten van een nieuwe Theologische School; want de Synode zal de Theologische hoogleeraren benoemen. Daartegen heeft spr. principieel bezwaar. Het is niet de

roeping der kerken de wetenschappelijke waarde van hoogleeraren te bepalen; de wetenschap heeft haar eigen afzonderlijk terrein.

Tegen de derde conclusie heeft spr. het bezwaar, dat zij veel te veel bevoegdheid in de handen van de directeuren legt. Het komt hem aanbevelenswaardig voor, het Concept-contract te behandelen nadat de Synode zal gehouden zijn; de Vereeniging zou, mocht het Concept-contract door de Synode worden verworpen, een zondeling figuur maken.

Dr. Wijngaert meent, dat de Theologische Professoren behooren te worden door dezelfde autoriteiten, die de Hoogleeraren der andere faculteiten benoemen. Hij meent dat men aan de Vereeniging te kort doet, door die benoeming in handen der Kerken te leggen; die commissie is hem te groot. Voorts is hij van oordeel, dat in het advies der Commissie de eenmaal erkend wordt, dat het zeggenschap aan de Kerken wordt afgestaan, de andere maal beweerd wordt, dat het toch ook bij de Vereeniging blijft.

Prof. Rutgers beantwoordt de sprekers. Allereerst merkt hij op dat de Commissie maar niet zoo inderhaast iets heeft neergeschreven, doch na wikkelen en wegen tot haar conclusien gekomen is Professoren, Curatoren, Directeuren hebben bij herhaling vergaderd en ernstig over deze materie beraadslaagd. Wat nu de opmerkingen des heeren Grothede betreft, deze wil de eenheid van opleiding niet, spreker wenscht die daarentegen wel. Het is waar dat men vroeger vijf Universiteiten bezat, maar de toestand van toen en nu verschillen hemelbreed. Toen was de kerk bijna in het gansche land Gereformeerd; thans vormen de Gereformeerden slechts een kleine minderheid. Financieel stonden de zaken toen ook gemakkelijker, alles werd betaald uit de staatskas; de particulieren betaalden voor het Hooger Onderwijs niet afzonderlijk. Dat er tusschen Kampen en Amsterdam een principieel verschil zou bestaan neemt spr. niet aan. Doch laat men voor een oogenblik aannemen dat de heer Grothede gelijk heeft, dan mag dat allerminst een reden zijn, om de vereeniging tegen te houden. Dan moet zij juist komen en ligt het op den weg van de broeders die zulke bezwaren hebben, de personen aan te wijzen, tegen wie zij gelden. We moeten tot eenheid komen, want juist wanneer twee stroomingen worden waargenomen, leidt dit tot scheuring.

Voorts mag niet uit het oog worden verloren dat het Concept-contract is een compromis. In de overeenkomst van 1893 kon de Universiteits-idee doorwerken, doch dit is nu niet het geval. Wat de vraag van Dr. Franken betreft, men is natuurlijk niet te allen tijde aan den inhoud van dit concept gebonden. Mocht het door de kerken worden verworpen, dan vervallen met de verwerping tevens de dezerzijds eventueel gedane concessies.

Dat we door de aanneming van dit voorstel onze Theologische Faculteit zouden opdoeken, kan spreker niet toegeven. Het bezwaar van de broeders ter ander zijde is dan ook juist, dat de Theologische School wordt opgedoekt. Uit dit tweeledig standpunt nu blijkt duidelijk, dat de broeders die het een of het andere innemen, de zaak slechts van ééne zijde bezien. Wanneer men haar van beide zijden overziet, dan is de ééne inrichting, die wordt voor gesteld, in formeelen zin een faculteit, waar over de universitaire kring een zeker zeggenschap houdt; en tevens is, wat het wezen der zaak betreft, aan de Kerken zoo veel zeggenschap over haar toegekend, dat het voor haar gelijk staat met het behouden van een eigen inrichting. Dat de soevereiniteit der Vereeniging gekrenkt zou worden, zegt spreker niet in; ook omdat het contract opzeggbaar zijn zal. Wij moeten nu een beslissing nemen; de Synode vergadert later; het ware niet goed ons te hoog te achten voor een eventuele verwerping door de kerken, nadat wij het Concept zouden hebben aangenomen. Als wij om die reden nistellen, kan de Synode wel eens evenzoo doen, en dan zou men nooit tot een besluit kunnen komen. De tegenstrijdigheid die Dr. Wijngaert in het advies der Commissie meende te vinden, bestaat slechts in schijn, daar in dat advies niet staat, dat "het zeggenschap", in het algemeen, hetzij aan de kerken, hetzij aan de Universiteit zou komen. Het bezwaar van den heer Bijleveld, tegen de derde conclusie, heeft mede geen overwegend gewicht. De bedoeling is, dat bijv. redactiewijzigingen aan het Bestuur worden overgelaten, en dat is toch geen minnemen van de Algemeene Vergadering.

Mr. Heemskerk zegt niet dat zeer noode te kunnen medewerken aan het nemen van een beslissing; doch in den grond der zaak is spr. het met den heer Bijleveld eens. Wel wordt de soevereiniteit in eigen kring niet aangetast als men onder dien kring de Vereeniging verstaat, maar wel geschiedt dit wanneer die kring de Wetenschap is, en dat bedoelde de heer Bijleveld. Spreker wil hier uitspreken dat de ééne bepaling is waarbij Kampen over de geheele linie de overwinning behaalt, en die bepaling ligt in het laatste lid van art. 3 van het Concept-contract. Dat men de eindbeslissing in handen der Kerken heeft gelegd, daartegen heeft spr. geen bezwaar, maar watroe is het noodig daar ook de helft van het initiatief te geven? Dat randt, onnoodig, de soevereiniteit der wetenschap aan. Hiermede geeft de Vereeniging een belangrijk beginsel prijs. Kan de kerk de wetenschappelijke waarde van een geleerde bepalen? Immers neen. Doch hoevele bezwaren spr. ook heeft, hij zal er overheen stappen en is bereid het Concept aan te nemen; alleen de grondstelling, zooeven genoemd, onderschrijft spr. niet.

Intusschen merkt spreker op, dat de aanneming der te conclusie thans geen rechtvaardig hebben kan. Hij heeft het dezen morgen voorspeld, dat als de statutenwijziging niet werd aangenomen, het Concept-contract ook niet kon behandeld worden. Immers het Concept-contract is in strijd met de bestaande statuten. Deze had men dus eerst moeten te wijzigen.

De Voorzitter wenscht zich niet in de discussie te mengen, maar kan toch ééne opmerking niet achterwege houden. Men roept het zoo luidt uit, dat de kerken geen recht hebben de wetenschap te beoefenen; dat deze haar eigen terrein heeft; en dat is zoo; maar vergeten mag het niet dat ook onze Vereeniging dat recht mist. Ook de Staat leeft het niet. De beoefening der wetenschap is niet de taak van de kerken of van een Vereeniging, maar van de mannen, die wetenschappelijk onderwijs geven aan de school. Dat honde men bij deze besprekingen in het oog.

De heer G. A. H. Grothede is het met Prof. Rutgers niet eens en handhaaft zijn bezwaren. De vereeniging, die men begeert, brengt financieel zekerlijk gevaar. Hij blijft van oordeel dat, vooral nu Prof. A. Kuyper, de Hoogleeraar in de dogmatiek, niet meer zijn overwegenden invloed aanwenden kan, de z. i. schadelijke invloeden zouden kunnen overheerschen. Zag Prof. Rutgers geen principieel verschil, dan wil spreker er aan herinneren,

dat er in Kampen reeds in 1877 van tweeërlei richting sprake was, gerepresenteerd door de heeren Van Velzen en Brummelkamp. Wat heeft dat een ellende gebracht, en zouden we die ellende nu naar onze Universiteit overbrengen, door een vereeniging die niets goeds voorspelt?

Prof. Rutgers blijft voor het komen tot eenheid strijden. Ook hij heeft bezwaren, tal van bezwaren, maar daar moet men over heen. Met de opmerkingen der heeren Heemskerk is hij het niet eens; de soevereiniteit in eigen kring loopt geen gevaar. Dat de te conclusie niet zoo kunnen worden aangenomen acht spreker niet juist. Het Bestuur is volgens de bestaande statuten volkomen bevoegd de bedoelde overeenkomst aan te gaan. Spiegelen we ons echter aan het voorbeeld des heeren Heemskerk. Deze heeft groote bezwaren, maar zal toch voor stemmen. Welnu in dit geval verkeerwen wij allen.

Mr. Heemskerk blijft betogen dat, nu de statuten niet gewijzigd zijn, de te conclusie niet kan worden aangenomen. Het Bestuur heeft niet de bevoegdheid het Concept-contract te sluiten, want het is in bepaalden strijd met den inhoud der huidige Statuten. De benoeming van Hoogleeraren mag, zonder Statutenwijziging, maar niet zoo in handen der Kerken worden gegeven.

Dr. A. Kuyper is het met hen eens, die meenen dat de te conclusie niet ongewijzigd kan worden aangenomen. Zij houdt het woord "machtiging" in, en dat is een delegatie van bevoegdheid. Spreker acht het met het oog daarop wenschelijk het slot van deze conclusie zoo te wijzigen, dat heeren Directeuren niet worden "gemachtigd", maar "uitgenoodigd", Curatoren en Hoogleeraren gehoord, eventueel de noodige stappen te doen die kunnen leiden tot de verwezenlijging van het in het Concept-contract gestipuleerde.

Prof. Rutgers meent, dat dit geen wezenlijke verandering in de conclusie brengt; alleen beurt hij ook thans, evenals dezen morgen, dat de ingebrachte bedenkingen niet op vroegere samenkomsten gemaakt zijn. Tegen de voorgeselde wijziging heeft spreker geen overwegend bezwaar.

Mr. Heemskerk zegt, dat hij niet vroeger met zijn bezwaren kon komen, daar ze eerst op de morgenvergadering, na het niet wijzigen der Statuten ontstonden.

De eerste conclusie wordt nu, in den zin als door Dr. A. Kuyper bedoeld was, in stemming gebracht en aangenomen met 105 tegen 7 stemmen.

Thans komen de volgende conclusien in bespreking.

Dr. Sikkels vraagt of het niet de bedoeling is, dat de Algemeene Vergadering kennis neme van al de wijzigingen die zullen worden aangebracht.

Prof. Rutgers heeft daartegen geen bezwaar. Wenscht de vergadering dit, dan zou de te conclusie kunnen vervallen; doch dan zal men wel in het oog moeten houden dat zelfs voor kleine redactiewijzigingen een algemeene vergadering moet worden bijeengeroepen.

De Voorzitter meent te kunnen constateeren, dat de vergadering voor belangrijke wijzigingen een nieuwe algemeene vergadering wenscht.

Dr. G. van Goor is het daarmee eens. Alleen voor belangrijke wijzigingen worde een algemeene vergadering bijeengeroepen.

Dr. Fernhout vindt deze onderscheiding niet duidelijk; want daarbij zal verschil komen over de vraag: wat men onder een belangrijke wijziging te verstaan heeft. Spreker zou er voor zijn, te bepalen, dat alleen materiele wijzigingen een nieuwe vergadering noodzakelijk maken.

Mr. Heemskerk hecht aan deze onderscheidingen niet de minste betekenis in dezen aan l van de kwestie; hij blijft van oordeel, dat het Bestuur niet bevoegd is een overeenkomst aan te gaan die in strijd is met de ongewijzigde Statuten.

De Voorzitter wenscht thans de beide conclusies in stemming te brengen.

Dr. A. Kuyper verzet zich daar tegen. De beide conclusies zijn z. i. overbodig geworden, door de wijziging, die de te conclusie heeft ondergaan. Al wat in de te en te conclusie staat is nu begrepen in de uitdrukking: "de noodige stappen", welke de gewijzigde eerste conclusie bevat.

Prof. Rutgers blijft betreuren dat deze kwestien eerst nu, in de algemeene vergadering aan de orde komen. Tevens meent hij, dat er geneerleel bezwaar is, de te en te conclusie (de te nu naar de eerste gewijzigd) aan te nemen.

Mr. Heemskerk betooft, dat zijn critiek niet vroeger komen kon dan heden. Dezen morgen bleef de Statutenwijziging onafgehandeld en daaruit volgde de critiek, die spreker onmiddellijk heeft gegeven toen het oogenblik daar was. Hij heeft gewaarschuwd, dat bij niet aanneming van de wijziging, in art. 3 voorgesteld, de behandeling van het Concept-Contract nutteloos zou wezen.

Conclusie II wordt thans in stemming gebracht en met algemeene stemmen aangenomen.

In conclusie III worden de woorden ook te machtigen vervangen door uit te noodigen. Discussie over deze conclusie wordt niet gehouden; zij werd aangenomen met algemeene stemmen op 5 na.

Dit resultaat der langdurige en inspannende discussie was zoo gunstig als het kon.

Verkegen werd:

1. dat de Vereeniging voor H. O. op Gereformdslag zich met behoudheid voor eendracht van opleiding verklaarde en het daaraanstaande Concept-contract met zoo goed als algemeene stemmen aanvaardde.

2. dat de Vereeniging eveneens met bijna algemeene stemmen zich bereid verklaarde in dit Concept-contract de noodige wijzigingen aan te brengen mits van haar zelfstandigheid niet werd afging.

3. dat de H.H. Directeuren worden uitgenoodigd, Curatoren en Hoogleeraren gehoord, de noodige stappen te doen, om in die richting tot een overeenkomst met de kerken te geraken.

En 4. dat de wijziging der Statuten is aangenomen, om eerst als men volledige kennis van zaken zal bekomen hebben, deze zoo tot stand te brengen, dat men niet vast rijdt.

Dat hiernede door de Vereeniging een seidzaam groote concessie aan de Kerken gedaan wordt, gevoelde men klaar en helder; maar toch achtte men tot het brengen van dat offer te moeten overgaan om den vrede van Jerusalem!

Thans was punt 8 der agenda aan de orde. Bepaling der plaats waar de volgende algemeene vergadering zal worden gehouden. Deze plaatsbepaling werd aan het Bestuur overgelaten. Bij de omvraag vroeg de heer W. Hovy getrouw te blijven aan de oude usantie, en een collectie te houden voor het studiefonds, aan welke opmerking gevolg werd gegeven.

De vaststelling der korte notulen werd wegens het veegevoerde nu uitgesteld, en daarna sloot de Voorzitter deze algemeene vergadering, waarna Da. Fernhout in dankgebed voorsing.

De aanwezigen stroomden toen, na deze vermoedende samenkomst, den tuin van "Tivoli" binnen, om wat te rusten van den inspannenden arbeid.

Te ruim 5 uur ving de gemeenschappelijke maaltijd aan; omstreeks 200 personen namen daaraan deel. Als altijd was dit samenzijn op gewekt en gezellig. De gebruikelijke heildronk aan H. M. de Koningin bleef ook nu niet achterwege, en werd gevolgd door het geestdriftig aanheffen van het onde "Wilhelmus". Andere heildronken werden gebracht o. a. een aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, die daarvoor dankte en er zijn vreugd over uitsprak, dezen dag weer eens in het midden der broeders te hebben kunnen doorbrengen; opgewekt en hettelijk was de toon aan dezen dach, immer een waardig slot van onze Algemeene Vergaderingen.

En daarmee zijn we aan het eind van ons verslag.

De samenkomst van dit jaar vergde van de aanwezigen ongemeene inspanning; die echter gaarne gegeven werd daar zij de Vereeniging gold, gedragen door de liefde van allen.

Met groote belangstelling ziet men nu uit naar de dingen die de toekomst brengen kan; ze zullen in ieder geval van zeer hoog gewicht zijn; doch we zien ze tegemoet met vertrouwen, omdat ze ons toekomen uit de hand van dien God, Die zijn Licht en Raad aan zijn volk openbaarde, in oude dagen door Urim en Thummin; Die door zijnen Geest ook nu Licht en Raad brengen kan en zal, en wiens zegenende hand in ontferming over onze Vereeniging en haar School zij uitgestrekt.

Vermelden we tenslotte nog dat op het aan H. M. de Koningin gezonden telegram het volgende antwoord is ingekomen:

SCHLOSS SCHAUMBURG.

Vereeniging Hooger Onderwijs op Gereformeerde Grondslag te Utrecht.

Uwre Majesteits dank voor huldebljk en gevoelvol telegram.

Adjutant, SCHIMMELPENNINGK.

Voor Kootwyls Scholen.

In hartelijken dank ontvangen door ondergeteekende: Van de Kerk te Gerkesklooster, door den heer Th. Boersma, onderling, f 2; van N.N. te Goen, een schrijven met ingesloten muntbiljet van f 10.

Dringend verzoeken wij den vrienden van Christelijk onderwijs onze scholen te gedenken.

D. HULLEMAN,

Kootwyls. Penningmeester.

Officieele Berichten

De classis der Gereformeerde kerken van de graafschap Bentheim, heeft in hare vergadering van Woensdag, 3 juli te Veldhausen vergaderd, met op één na algemeene stemmen besloten, aan de gemeenschappelijke classis van de Gereformeerde kerken van Oost Friesland en Bentheim voor te stellen, de Theologische School te Emden te veranderen in een gymnasiale opleiding met vijf- of zesjarig leerplan en de theologische opleiding te verleggen naar Nederland, hetzij door in contact te treden met de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit te Amsterdam of met de Theologische School te Kampen.

Buitenland.

Engeland. De bisschop van Londen en het Ritualisme.

In de Engelse Episcopale kerk heeft men een strenge Gereformeerde belijdenis en een op Roomsche leest geschiedde kerkordening. Deze tweelachtigheid heeft allerdivergentste gevolgen. De hiërarchie kan zich niet laten gelden, gelijk dat in de Roomsche kerk het geval is, omdat haar de Gereformeerde belijdenis in den weg zit; en de leer kan haar loop niet hebben gelijk het behoort, omdat de kerkorde daartoe in den weg staat. Daarbij komt, dat in Engeland vele oud Roomsche vormen bij den eeredienst aan de hand gehouden zijn. Ook heeft men in de Episcopale kerk al de nadelen van een hiërarchie, zonder de voordelen er van te genieten. Want er is iets voor, dat er een macht in de kerk is, die op een gegeven oogenblik een weerbarstig geestelijke op zijn plaats kan zetten of van zijn ambt kan onthouden; dat er een hogere macht is, die in geschillen een uitspraak doen kan, waaraan beide partijen zich moeten onderwerpen. De Heilige Schrift leert ons wel, dat het alzoo in een kerk niet mag toegaan, omdat Christus onze Meester is en wij allen broeders, dus onderling gelijk moeten zijn; doch de ervaring leert, dat er zeer vele bezwaren aan verbonden zijn, om de Bijbelsche kerkregering in de praktijk toe te passen. Maar een absoluut optreden der hiërarchie wordt in de Anglicaansche kerk niet gevonden. De gemeente kan nu niet voor hare rechten opkomen, omdat er een hiërarchie is, en de bisschoppen laten alles over hun kant gaan, omdat zij niet durven ingrijpen.

Dit komt vooral in de laatste jaren uit. De Ritualisten zijn sedert jaar en dag aan den gang, om den eeredienst en ook de prediking op Roomsche leest te schoeien. Een deel van het volk verzet zich daartegen. Nu zou men kunnen verwachten, dat de bisschoppen zouden ingrijpen, om aan den voortdurenden strijd (hij duurt nu al bijna 70 jaar) een eind te maken. Doch niets daarvan. Hoe hooger de kerkvorsten der Anglicaansche kerk staan, hoe minder beslist zij durven optreden. Het is alsof zij vreezen, dat wanneer zij doortasten, hunne positie, waaraan zulk een enorm hoog tractement verbonden is, in gevaar gebracht wordt. Daarom geven de bisschoppen wel hunne "meeningen" en "beschouwingen" ten beste, maar een handelend optreden wordt bij hen niet gevonden. Dit bleek dezer dagen weder opnieuw uit datgene, wat wij van den nieuwen bisschop van Londen, Dr. Ingram, vernamen. Hij was een van de flinkste kerkelijke mannen der Episcopale kerk. Den 27sten Mei van dit jaar werd in het bisschoppelijk paleis de conferentie der Londensche diocese gehouden, op welke vergadering het Ritualisme moest behandeld worden. Met groote spanning zag men in de belanghebbende kringen de beslissing van den opperbieder der wereldstad ten opzichte van het gebruik van witrook, crucifixen, de reservatie van het sacrament, enz. te gemoot. Maar ook Dr. Ingram bleef niet van zijn

voorgangers en van zijn ambtgenooten te verschillen. Hij verklaarde, dat hij aan de predikanten zijner diocese geschreven had, "dat hij in hunne behoeften niet zou komen zoo lang de heeren zich niet hielden aan den Anglicaanschen ritus."

Het spreekt van zelf, dat de predikanten hun gang gaan en zich niet om de meening van hun bisschop bekommeren. Zij kunnen diens tegenwoordigheid zeer goed ontberen.

Duitsland. De groote internationale conferentie der Evangelische Alliantie afbesteld.

Dit jaar zou te Hamburg de groote vergadering der Evangelische Alliantie plaats hebben. De predikanten van de Luthersche staatskerk te Hamburg wenschten wel met de Alliantie mede te doen, doch onder beding, dat de Luthersche leden van het Alliantie comité het recht van veto zouden hebben ten opzichte van e te behandelen onderwerpen en ten opzichte van het uitnoodigen van sprekers. Voorts zouden de leden der landskerk zich niet laten vinden, bij de gebruikelijke bedestonden, maar zoudt de dezen vrijstaan om op denselven tijd gehouden Godsdiensatoefeningen naar Luthersche gebruik in Luthersche kerken bij te wonen. Ook zouden de Lutherschen bij het gemeenschappelijk Avondmaal in hunne eigene kerken onder den dienst van Luthersche predikanten het Avondmaal gebruiken. Ten slotte zouden de kansels der Luthersche kerken alleen voor Luthersche predikanten openstaan. Dergelijke voorwaarden waren door de predikanten der Luthersche kerk te Kopenhagen in den tijd ook voorgesteld en aangenomen. Het Hamburger comité der Alliantie had dan ook geen bezwaar om de nu gestelde voorwaarden eveneens aan te nemen. Daarom gingen op het einde van 1901 de leden van de Alliantie te Hamburg en de vertegenwoordigers der landskerk aan den arbeid om de groote conferentie te Hamburg voor te bereiden. In December kwam van het centraal comité uit Engeland een brief bij het comité in Hamburg in, waarbij onderwerpen ter behandeling werden voorgesteld en ook werd aangenomen de reiskosten der sprekers te betalen. Daarop werd geantwoord, dat volgens afspraak het Hamburger comité de onderwerpen bepalen en de sprekers uitnoodigen zou. Men zou echter de onderwerpen van het comité als kostelijke bouwstof gebruiken. Het antwoord van het Engelse algemeene comité luidde hioerop, dat het op die voorstellen niet kon ingaan, omdat zij in strijd waren met de grondslagen der Alliantie, en dat het daarom ook alle aanbiedingen introk.

In eene vergadering van het Hamburger comité van 4 Februari erkent men wel, dat men de uitdrukkingen die aanleiding gaven tot bedenking, kon laten varen, wanneer men maar de overtuiging had dat verkregen werd, wat door die uitdrukkingen bedoeld werd. Men had ook wel eene formule kunnen vinden, waarbij beide partijen zich hadden kunnen neerleggen. Doch er kwamen stemmen ook van buiten Hamburg, die verklaarden dat het onder de tegenwoordige omstandigheden niet geraden was om de algemeene conferentie te houden.

Daarom werd besloten de conferentie dit jaar te Hamburg maar niet te houden. De loop, dien de onderhandelingen genomen hadden, dreef niet zoozeer tot het besluit, maar wel de moeilijke verhoudingen, die er ontstaan waren. Waardoor die moeilijke verhoudingen ontstaan zijn, is licht te raden. Natuurlijk is het de houding der Engelse regering, gesteund door het merendeel van de Engelse Christenen, tegenover onze broeders in Zuid-Afrika.

Wie weet of er nog wel ooit een algemeene internationale conferentie der Evangelische Alliantie saamkomt. De ziel dier Alliantie is in Engeland. Nog lang zal de houding der Engelse Christenen tegenover onze Transvaalsche broeders een beletsel zijn voor samenwerking met broeders uit andere landen, die eenstemmig van oordeel zijn, dat Engeland door het annexeren van de beide Zuid-Afrikaansche republieken schuld met schuld heeft vermeerderd.

Daarbij komt, dat wij meenen dat de Alliantie haar tijd heeft gehad. Wij leven in een tijd waarin de beginselen, die men huldigt, steeds scherper worden geformuleerd, zodat eene Alliantie die op weinig belijde grondslagen rust, op den duur geen levenskracht bezit.

N-Amerika. Noodzakelijkheid der catechisatie.

Aan de leeraars van de Congregationalistische of Independentistische kerken in den staat Massachusetts in N. Amerika, werden eenige vragen gedaan, die betrekking hadden op de toeneming hunner kerken. De heer Frederik Lynch schreef hiover in *The Outlook*, en deed de mode, dat bijna ieder leeraar er over klaagt, dat zoo weinigen van het opkomend geslacht zich aan de kerk verbinden. Hij verzekert daarin dat "vijf en twintig van de grootste kerken van Congregationalisten in Massachusetts, die Zondagscholen hebben van ongeveer 500 leerlingen, in het jaar 1901 door elkaar niet meer dan tien jongelieden op belijdenis des geloofs hebben aangenomen. Verreweg de meerderheid onzer kinderen, die tot de kerk dienden te behooren, gaan de wijde wereld in, en zijn spoedig voor de kerk verloren."

De heer Lynch zegt daarbij, dat in vroeger jaren vele leden gewonnen werden door catechisten (opwekkingen van het geestelijk leven) maar deze beginnen almeer tot de geschiedenis te behooren.

De heer Lynch zou willen dat de kinderen van hun 10de jaar tot hun 14de jaar in kleine klassen onderwezen werden, om door dat onderwijs voorbereid te worden tot het doen van belijdenis des geloofs. Bij dat onderwijs moest er vooral opgewezen worden, dat voor de toekomst de kerk van evenveel betekenis is als een vak of beroep, dat zij zoowel voor de kerk als voor den staat zijn geboren, en dat waar de gewone school hen opvoedt tot het burgerschap in den staat, de kerkelijke school hen opkweekt voor het burgerschap in de kerk.

De heer Lynch is van oordeel, dat in kleine gemeenten de leeraar zich met dat onderwijs moet bezighouden, en dat in grotere gemeenten hiervoor jonge mannen van de seminaria zouden gebruikt kunnen worden.

Uit deze woorden blijkt opnieuw, dat in Amerika de catechisatie niet zijn wat ze wezen moeten. Zelfs schijnt het dat er in sommige gemeenten heel niet gecatechiseerd wordt. Wij voor ons zijn van oordeel, dat getrouw catechiseren door den predikant de gemeente en het oprichten van vrije Christelijke scholen de eenige